

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та інших законодавчих актів України щодо мотивування судових рішень

Верховна Рада України постановляє:

I. Внести до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» (Відомості Верховної Ради України, 2016 р., №31, ст. 545; 2017 р., №2, ст. 25, №7-8, ст. 50) такі зміни:

1) частину шосту статті 13 викласти в новій редакції, а саме:

«6. Висновки щодо застосування норм права, викладені у постановах Верховного Суду, враховуються іншими судами при застосуванні таких норм права в порядку, встановленому процесуальним законом.»

2) перелік частини дев'ятої статті 109 доповнити новим пунктом 1¹) наступного змісту:

«1¹) суддя ухиляється від вчинення правосуддя, в тому числі неодноразово приймаючи судові рішення, внаслідок яких переданий на вирішення суду спір був залишений не вирішеним відповідно до процесуального законодавства.»

II. Прикінцеві положення.

1. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування.

2. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

2.1. В Господарському процесуальному кодексі України (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., №6, ст. 56):

1) Статтю 79 викласти в такій редакції:

«Стаття 79. Достатність доказів

1. Достатніми є докази, які у своїй сукупності дають змогу дійти висновку про наявність або відсутність обставин справи, які входять до предмета доказування.

2. Питання про достатність доказів для встановлення обставин, що мають значення для справи, суд вирішує відповідно до свого внутрішнього переконання.»

2) Статтю 90 викласти в такій редакції:

«Стаття 90. Письмове опитування учасників справи

1. Учасник справи має право поставити будь-якому іншому учаснику справи письмові запитання по суті спору про обставини, що мають значення для справи.

Такі запитання можуть бути поставлені у заяві по суті або в окремому документі впродовж 15 днів від дати отримання ухвали про відкриття провадження у справі, якщо більш тривалий строк не буде встановлений судом.

Одночасно з поданням до суду письмових запитань учасник справи зобов'язаний надати документи, що підтверджують надіслання їх копій іншим учасникам справи.

2. Письмові запитання можуть бути поставлені іншому учаснику справи після спливу встановленого частиною першою цієї статті строку у разі зміни предмету або підстави позову, зміни та (або) виникнення нових обставин, подання іншим учасником справи нових доказів та (або) наведення ним нових аргументів.

У такому разі письмові запитання можуть бути поставлені учасником справи впродовж 7 днів з дня, коли йому стало відомо або мало стати відомо (у зв'язку з ознайомленням з матеріалами справи, надісланням йому копій відповідних документів тощо) про наявність у справі вказаних обставин, якщо більш тривалий строк не буде встановлений судом.

3. Учасник справи, який є суб'єктом владних повноважень, якому поставлено питання іншим учасником справи, зобов'язаний надати вичерпну письмову відповідь окремо на кожне питання по суті.

4. Письмові відповіді на запитання подаються до суду учасником справи не пізніше ніж через сім днів з дня отримання запитань іншого учасника справи.

Одночасно з поданням до суду письмових відповідей подаються документи, що підтверджують надіслання копії цих відповідей іншим учасникам справи.

5. Якщо поставлене запитання пов'язане з наданням доказів, що підтверджують відповідні обставини, учасник справи разом із письмовими відповідями надає такі докази.

6. Учасник справи, який не є суб'єктом владних повноважень, має право відмовитися від надання відповіді на поставлені запитання:

1) з підстав, визначених статтями 67, 68 цього Кодексу;

2) якщо поставлене запитання не стосується обставин, що мають значення для справи;

3) якщо учасником справи поставлена кількість запитань в загальній кількості більша ніж десять запитань на кожному одну позовну вимогу – в такому разі учасник справи зобов'язаний надати відповіді на питання в загальній

кількості, яка не може бути меншою ніж десять запитань на одну позовну вимогу.

Про відмову від надання відповіді на питання із зазначенням мотивів учасник справи зазначає у письмових відповідях.

Суд за клопотанням іншого учасника справи може визнати підстави для відмови суб'єкта владних повноважень від надання відповіді відсутніми та зобов'язати його надати відповідь.»

3) Статтю 209 доповнити новою частиною третьою наступного змісту:

«3. Суд може запропонувати учасникам справи надати письмові пояснення, в яких зазначити чіткий перелік обставин, на які учасники справи посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, і яким суд, на думку сторони, має надати правову оцінку в мотивувальній частині рішення відповідно до цього Кодексу.

Такі письмові пояснення не можуть змінювати предмет або підстави позову.»

4) Статтю 217 викласти в новій редакції:

«Стаття 217. Закінчення з'ясування обставин та перевірки їх доказами

1. Після з'ясування всіх обставин у справі та перевірки їх доказами головуєчий у судовому засіданні надає сторонам та іншим учасникам справи можливість дати додаткові пояснення.

На підставі відповідного клопотання учасника справи суд може надати такому учаснику час для підготовки письмових додаткових пояснень або власного проекту тексту рішення (його описової, мотивувальної та/або резолютивної частини), яким, на думку такого учасника, має завершитись розгляд заявлених позовних вимог.

Право надати письмові пояснення або проект тексту рішення впродовж встановленого судом строку мають всі учасники справи.

Зміст проекту рішення готується учасником справи з урахуванням вимог до змісту рішення, встановлених цим Кодексом.

Проект рішення, підготовлений учасником справи, не є доказом, має допоміжний (консультативний) характер і не є обов'язковим для суду.

2. У зв'язку з додатковими поясненнями учасників справи суд може ставити питання іншим учасникам справи, свідкам, експертам, спеціалістам.

3. Вислухавши додаткові пояснення, суд постановляє ухвалу про закінчення з'ясування обставин у справі та перевірки їх доказами і переходить до судових дебатів.»

5) В статті 236

в частині першій після слів «бути законним і обґрунтованим» додати слова «і відповідати завданню господарського судочинства, визначеному цим Кодексом.»

частину третю викласти в новій редакції, а саме:

«3. Обґрунтованим є рішення, ухвалене судом на підставі повно і всебічно з'ясованих обставин в справі, підтверджених тими доказами, які були досліджені в судовому засіданні, з наданням оцінки всім аргументам учасників справи.»

частину четверту доповнити новим абзацом другим наступного змісту:

«Враховуючи висновки щодо застосування норм права, викладені в постановках Верховного Суду, суд застосовує норму права у визначений в такій постанові спосіб, або мотивовано відступає від способу застосування норми права з наведенням в судовому рішенні детальних мотивів причин, чому суд вважає відповідний висновок помилковим або таким, що не може застосовуватись в даній справі.»

частину п'яту викласти в новій редакції, а саме:

«5. Рішення суду повинно містити належним чином викладену мотивувальну частину відповідно до вимог цього Кодексу, зміст якої має засвідчити, що учасникам справи надана можливість надати суду свої докази і довести перед судом їх переконливість, а суд цим доказам надав належну правову оцінку.

Рішення суду може не містити детальної правової оцінки щодо кожного аргументу учасника справи. Відповідно до судової практики Європейського суду з прав людини, перелік аргументів учасників справи, яким суд не надає детальної оцінки в судовому рішенні, зазначається в його мотивувальній частині із наведенням правового обґрунтування причин, з яких суд вирішив не надавати їм детальну правову оцінку.

Рішення суду, мотивувальна або резолютивна частина якого не відповідає вимогам, встановленим цим Кодексом, є незаконним, необґрунтованим і підлягає скасуванню повністю або зміні в частині вирішення відповідних вимог.

У випадку, якщо мотивувальна частина рішення не містить детальної правової оцінки хоча б одного з аргументів учасників справи, який стосується предмету спору, і при цьому в рішенні відсутнє правове обґрунтування причин, з яких суд відмовився розглядати даний аргумент і надавати йому правову оцінку, спір у частині відповідних вимог вважається не вирішеним.»

6) в статті 238 частину четверту викласти в новій редакції, а саме:

«4. У мотивувальній частині рішення зазначаються:

1) обставини, встановлені судом, та зміст спірних правовідносин, з посиланням на докази, на підставі яких встановлені відповідні обставини;

2) докази, відхилені судом, та мотиви їх відхилення відповідно до правил, встановлених статтею 86 цього Кодексу;

3) детально мотивована оцінка кожного аргументу, наведеного учасниками справи, щодо наявності чи відсутності підстав для задоволення позову, якщо такий аргумент був відхилений судом;

У випадку, якщо суд з передбачених цією статтею підстав вважає певний аргумент таким, що не потребує надання йому детальної правової оцінки, в мотивувальній частині цей аргумент зазначається та вказуються мотиви, з яких суд вважає, що надання йому детальної правової оцінки не має значення для правильного вирішення спору з урахуванням вимог щодо належності, допустимості, достовірності і вірогідності доказів. В такому випадку відповідному аргументу не надається детальна правова оцінка.

Підставами для не надання детальної правової оцінки відповідному аргументу учасника справи можуть бути мотивовані висновки суду, що аргумент очевидно не відноситься до предмета спору, є явно необґрунтованим або неприйнятним з огляду на законодавство чи усталену судову практику.

Не допускається відхилення або не врахування аргументів, на які учасники справи посилались як на підставу своїх вимог або заперечень, без надання їм детальної правової оцінки, з формальних підстав, на підставі загальних, абстрактних формулювань не по суті наданих учасниками справи аргументів, або без наведення мотивів з посиланням на законодавство, з яких суд вирішив не надавати їм детальної мотивованої оцінки.

4) чи були і ким порушені, не визнані або оспорені права чи інтереси, за захистом яких мало місце звернення до суду, та мотиви такого висновку;

5) норми права, які застосував суд, та мотиви їх застосування;

6) норми права, на які посилалися сторони, які суд не застосував, та детальні мотиви їх незастосування з посиланням на законодавство, інші джерела права та висновки Верховного Суду;

7) посилання на постанови Верховного Суду, в яких викладені висновки щодо застосування норми права, та рішення Європейського суду з прав людини, які мають значення для даної справи, якщо на врахуванні викладених в них висновках наполягає учасник справи.

У випадку, якщо учасник справи аргументує свої вимоги або заперечення з посиланням на висновок щодо застосування норми права, викладений в постанові Верховного Суду, мотивувальна частина рішення обов'язково повинна містити зазначення мотивів, з яких відповідний висновок застосовується або не застосовується судом в даній справі. У випадку, якщо суд вважає висновок в постанові Верховного Суду помилковим, в рішенні наводяться мотиви причин, з яких суд не погоджується з ним та наводяться власні мотиви щодо застосування норми права з урахуванням вимог цього Кодексу.

У випадку, якщо учасник справи аргументує свої вимоги або заперечення з посиланням на судову практику Європейського суду з прав людини, мотивувальна частина рішення обов'язково повинна містити зазначення мотивів застосування цієї практики судом, або детальне пояснення

причин, з яких така практика Європейського суду з прав людини в даній справі не була застосована.»

7) статтю 238 доповнити новою частиною тринадцятою наступного змісту:

«13. Мотивувальна частина рішення не може містити аргументи лише однієї зі сторін спору, якщо інша сторона також надавала свої аргументи.»

8) В статті 277:

в частині другій другий абзац після слів «до неправильного вирішення справи» доповнити словами «або до не повного вирішення спору відповідно до статті 236 цього Кодексу.»

частину третю доповнити пунктом 8 наступного змісту:

«8) суд не вирішив спір у частині певних позовних вимог відповідно до статті 236 цього Кодексу, і зміст прийнятого судового рішення не відповідає вимогам до мотивувальної або резолютивної частини рішення, встановленим статтею 238 цього Кодексу.»

9) в статті 282:

назву статті викласти в новій редакції, а саме:

«Стаття 282. Зміст постанови суду апеляційної інстанції»

в частині третій, пункті 3) норму літери «в» викласти в новій редакції, а саме:

«в) детальних мотивів прийняття або відхилення кожного аргументу, викладеного учасниками справи в апеляційній скарзі та відзиві на апеляційну скаргу;

У випадку, якщо суд вважає певний аргумент таким, що не потребує зазначення детальних мотивів його прийняття або відхилення, в мотивувальній частині цей аргумент зазначається та вказуються мотиви, з яких суд вважає, що зазначення детальних мотивів не має значення для правильного вирішення спору з урахуванням вимог щодо належності, допустимості, достовірності і достатності доказів.

Не допускається відхилення або не врахування аргументів, викладених учасниками справи в апеляційній скарзі та відзиві на апеляційну скаргу, без надання їм детальної правової оцінки, з формальних підстав, на підставі загальних, абстрактних формулювань не по суті наданих учасниками справи аргументів, або без наведення мотивів з посиланням на законодавство, з яких суд вирішив не надавати їм детальної мотивованої оцінки.»

частину другу викласти в новій редакції та доповнити додатковими частинами третьою – п'ятою наступного змісту:

«2. У випадку, якщо учасник справи аргументує свої вимоги або заперечення з посиланням на висновок щодо застосування норми права, викладений в постанові Верховного Суду, мотивувальна частина постанови суду апеляційної інстанції обов'язково повинна містити зазначення мотивів, з яких відповідний висновок застосовується або не застосовується апеляційним судом в даній справі. У випадку, якщо суд апеляційної інстанції вважає висновок в постанові Верховного Суду помилковим, в рішенні наводяться мотиви причин, з яких суд не погоджується з ним та наводяться власні мотиви щодо застосування норми права.

У випадку, якщо учасник справи аргументував в суді першої або апеляційної інстанції свої вимоги або заперечення з посиланням на судову практику Європейського суду з прав людини, мотивувальна частина постанови суду апеляційної інстанції обов'язково повинна містити зазначення мотивів щодо застосування цієї практики судом, або детальне пояснення причин, з яких така практика Європейського суду з прав людини в даній справі не була застосована.

3. У випадку, якщо суд першої інстанції відступив від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду, і дійшов до висновку про необхідність застосування відповідної норми по іншому, мотивувальна частина постанови суду апеляційної інстанції повинна містити оцінку такому висновку суду першої інстанції.

4. Мотивувальна частина постанови суду апеляційної інстанції не може містити аргументи лише однієї зі сторін спору, якщо інша сторона також надавала свої аргументи.

5. Постанову суду апеляційної інстанції може бути оскаржено у касаційному порядку у випадках, передбачених цим Кодексом.»

10) в статті 287:

пункт 1) частини другої викласти в новій редакції, а саме:

«1) якщо суд апеляційної інстанції в оскаржуваному судовому рішенні застосував норму права без урахування висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду, або якщо суд апеляційної інстанції відступив від такого висновку відповідно до цього Кодексу, крім випадку наявності постанови Верховного Суду про відступлення від такого висновку;»

доповнити перелік в частині другій новим пунктом 5) наступного змісту:

«5) якщо суд апеляційної інстанції прийняв рішення, яким спір залишився не вирішеним повністю або у частині певних позовних вимог відповідно до статті 236 цього Кодексу.»;

доповнити літерний перелік в пункті 2) частини третьої новою нормою літери «г» наступного змісту:

«г) в результаті розгляду справи судами першої та/або апеляційної інстанції спір залишився не вирішеним повністю або у частині певних позовних вимог відповідно до статті 236 цього Кодексу.»

11) пункт 5 частини другої статті 290 доповнити новим абзацом четвертим наступного змісту:

«У разі подання касаційної скарги на підставі пункту 5 частини другої статті 287 цього Кодексу в касаційній скарзі зазначаються аргументи учасника справи, які не були оцінені судом апеляційної інстанції всупереч вимог статті 282 цього Кодексу.»

12) доповнити новою статтею 295¹ наступного змісту:

«Стаття 295¹. Консультативний висновок щодо застосування норми права

1. Будь-яка особа, вправі подати до Верховного Суду консультативний висновок щодо застосування норми права у справі, рішення в якій переглядається судом касаційної інстанції.

2. Консультативний висновок щодо застосування норми права повинен містити:

а) посилання на судові рішення у справі, щодо застосування норм права в якій надається консультативний висновок;

б) зазначення норми права, яка застосована, неправильно застосована або не застосована судом першої або апеляційної інстанції у відповідному рішенні, і щодо застосування якої подається відповідний консультативний висновок;

в) детальне обґрунтування мотивів, з яких автор відповідного консультативного висновку вважає, що норма права була застосована неправильно, або наведене в судовому рішенні обґрунтування щодо її застосування є недостатнім;

г) власне обґрунтування способу застосування норми права, яку автор відповідного консультативного висновку вважає правильним, з посиланням на законодавство, судову практику, наукові джерела тощо;

г) ім'я особи, яка склала відповідний консультативний висновок, її поштова адреса або адреса електронної пошти, підпис дата складання та, за наявності, посада, науковий ступінь та/або вчене звання.

3. Консультативний висновок щодо застосування норми права подається будь-якою особою до суду касаційної інстанції до закінчення касаційного провадження.

4. Консультативний висновок щодо застосування норми права не є доказом, має допоміжний характер і не є обов'язковим для суду.

Суд касаційної інстанції може посилатися в рішенні на консультативний висновок щодо застосування норми права як на джерело відомостей, які в ньому містяться, та має зробити самостійні висновки щодо відповідних питань.

Висновки щодо застосування норми права, на які суд касаційної інстанції посилався в своєму рішенні, долучаються до матеріалів справи.»

13) в частині четвертій статті 300 слова і цифри «пунктами 1, 3, 4, 8 частини першої статті 310» замінити словами і цифрами «пунктами 1, 3, 4, 8, 9 частини першої статті 310»;

14) частину першу статті 310 доповнити новим пунктом 9) наступного змісту:

«9) суд апеляційної інстанції не вирішив спір у частині певних позовних вимог відповідно до статті 236 цього Кодексу, і зміст прийнятого судового рішення не відповідає вимогам до мотивувальної або резолютивної частини рішення, встановленим цим Кодексом.»;

15) в статті 315:

назву статті викласти в новій редакції, а саме:

«Стаття 315. Зміст постанови суду касаційної інстанції»;

норму літери «а» пункту 3) частини першої викласти в новій редакції, а саме:

«а) мотивів прийняття або відхилення кожного аргументу, викладеного в касаційній скарзі та відзиві на касаційну скаргу з наданням їм детальної правової оцінки;

У випадку, якщо суд касаційної інстанції вважає певний аргумент таким, що не потребує надання йому детальної правової оцінки, в мотивувальній частині цей аргумент зазначається та вказуються мотиви, з яких суд касаційної інстанції вважає, що надання йому детальної правової оцінки не має значення для правильного вирішення спору з урахуванням вимог щодо належності, допустимості, достовірності і достатності доказів.

Не допускається відхилення або не врахування аргументів, на які учасники справи посилались як на підставу своїх вимог або заперечень, без надання їм детальної правової оцінки, з формальних підстав, на підставі загальних, абстрактних формулювань не по суті наданих учасниками справи аргументів, або без наведення мотивів з посиланням на законодавство, з яких суд вирішив не надавати їм детальної мотивованої оцінки.»;

в частині другій після слів «у постанові» додати слова «Верховного Суду, в тому числі»;

частину третю викласти в новій редакції та додати нові частини четверту та п'яту наступного змісту:

«3. У випадку, якщо особа, яка подала касаційну скаргу, аргументує свої вимоги з посиланням на судову практику Європейського суду з прав людини, мотивувальна частина постанови обов'язково повинна містити зазначення

мотивів застосування цієї практики судом касаційної інстанції, або детальне пояснення причин, з яких така практика Європейського суду з прав людини в даній справі не була застосована.

4. Мотивувальна частина постанови суду касаційної інстанції не може містити аргументи лише однієї зі сторін спору, якщо інша сторона також надавала свої аргументи.

5. Постанова суду касаційної інстанції проголошується за правилами, встановленими статтею 240 цього Кодексу.»;

2.2. В Кодексі адміністративного судочинства України (Відомості Верховної Ради України, 2005 р., №№35-37, ст. 446):

1) доповнити новою статтею 165¹ наступного змісту:

«Стаття 165¹. Письмове опитування учасників справи

1. Учасник справи має право поставити будь-якому іншому учаснику справи письмові запитання по суті спору про обставини, що мають значення для справи.

Такі запитання можуть бути поставлені у заяві по суті або в окремому документі впродовж 15 днів від дати отримання ухвали про відкриття провадження у справі, якщо більш тривалий строк не буде встановлений судом.

Одночасно з поданням до суду письмових запитань учасник справи зобов'язаний надати документи, що підтверджують надіслання їх копій іншим учасникам справи.

2. Письмові запитання можуть бути поставлені іншому учаснику справи після спливу встановленого частиною першою цієї статті строку у разі зміни предмету або підстави позову, зміни та (або) виникнення нових обставин, подання іншим учасником справи нових доказів та (або) наведення ним нових аргументів.

У такому разі письмові запитання можуть бути поставлені учасником справи впродовж 7 днів з дня, коли йому стало відомо або мало стати відомо (у зв'язку з ознайомленням з матеріалами справи, надісланням йому копій відповідних документів тощо) про наявність у справі вказаних обставин, якщо більш тривалий строк не буде встановлений судом.

3. Учасник справи, який є суб'єктом владних повноважень, якому поставлено питання іншим учасником справи, зобов'язаний надати вичерпну письмову відповідь окремо на кожне питання по суті.

4. Письмові відповіді на запитання подаються до суду учасником справи не пізніше ніж через сім днів з дня отримання запитань іншого учасника справи.

Одночасно з поданням до суду письмових відповідей подаються документи, що підтверджують надіслання копії цих відповідей іншим учасникам справи.

5. Якщо поставлене запитання пов'язане з наданням доказів, що підтверджують відповідні обставини, учасник справи разом із письмовими відповідями надає такі докази.

6. Учасник справи, який є суб'єктом владних повноважень, має право відмовитися від надання відповіді на окреме поставлене запитання якщо вважає, що відповідне запитання не стосується обставин, що мають значення для справи.

Про таку відмову із зазначенням мотивів учасник справи зазначає у письмових відповідях.

Суд за клопотанням іншого учасника справи може визнати підстави для відмови суб'єкта владних повноважень від надання відповіді відсутніми та зобов'язати його надати відповідь.

Учасник справи, який не є суб'єктом владних повноважень, має право відмовитись надавати відповіді на запитання без пояснень причин.»;

2) статтю 210 доповнити новою частиною третьою наступного змісту:

«3. Суд може запропонувати учасникам справи надати письмові пояснення, в яких зазначити чіткий перелік обставин, на які учасники справи посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, і яким суд, на думку сторони, має надати правову оцінку в мотивувальній частині рішення відповідно до цього Кодексу.

Такі письмові пояснення не можуть змінювати предмет або підстави позову.»

3) частину першу статті 224 доповнити новими абзацами другим – п'ятим наступного змісту:

«На підставі відповідного клопотання учасника справи суд може надати йому час для підготовки письмових додаткових пояснень або власного проекту тексту рішення (його описової, мотивувальної та/або резолютивної частини), яким, на думку такого учасника, має завершитись розгляд заявлених позовних вимог.

Право надати письмові пояснення або проект тексту рішення впродовж встановленого судом строку мають всі учасники справи.

Зміст проекту рішення готується учасником справи з урахуванням вимог до змісту рішення, встановлених цим Кодексом.

Проект рішення, підготовлений учасником справи, не є доказом, має допоміжний (консультативний) характер і не є обов'язковим для суду.»;

4) в статті 242:

в частині першій після слів «бути законним і обґрунтованим» додати слова «і відповідати завданню господарського судочинства, визначеному цим Кодексом.»

частину четверту викласти в новій редакції, а саме:

«4. Рішення суду повинно містити належним чином викладену мотивувальну частину відповідно до вимог цього Кодексу, зміст якої має засвідчити, що учасникам справи надана можливість надати суду свої докази і довести перед судом їх переконливість, і суд цим доказам надав належну правову оцінку.

Рішення суду може не містити детальної правової оцінки щодо кожного аргументу учасника справи. Відповідно до судової практики Європейського суду з прав людини, перелік аргументів учасників справи, яким суд не надає детальної оцінки в судовому рішенні, зазначається в його мотивувальній частині із наведенням правового обґрунтування причин, з яких суд вирішив не надавати їм детальну правову оцінку.

Рішення суду, мотивувальна або резолютивна частина якого не відповідає вимогам, встановленим цим Кодексом, є незаконним, необґрунтованим і підлягає скасуванню повністю або зміні в частині вирішення відповідних вимог.

У випадку, якщо мотивувальна частина рішення не містить детальної правової оцінки хоча б одного з аргументів учасників справи, який стосується предмету спору, і при цьому в рішенні відсутнє правове обґрунтування причин, з яких суд відмовився розглядати даний аргумент і надавати йому правову оцінку, спір у частині відповідних вимог вважається не вирішеним.»;

частину п'яту доповнити новим абзацом другим наступного змісту:

«Враховуючи висновки щодо застосування норм права, викладені в постановах Верховного Суду, суд застосовує норму права у визначений в такій постанові спосіб, або мотивовано відступає від способу застосування норми права з наведенням в судовому рішенні детальних мотивів причин, чому суд вважає відповідний висновок помилковим або таким, що не може застосовуватись в даній справі.»

5) в статті 246:

пункт 2) частини четвертої викласти в новій редакції, а саме:

«2) докази, відхилені судом, та мотиви їх відхилення відповідно до правил, встановлених статтею 90 цього Кодексу;»

пункт 3) частини четвертої викласти в новій редакції, а саме:

«3) детально мотивована оцінка кожного аргументу, наведеного учасниками справи, щодо наявності чи відсутності підстав для задоволення позову, якщо такий аргумент був відхилений судом;

У випадку, якщо суд вважає певний аргумент таким, що не потребує надання йому детальної правової оцінки, в мотивувальній частині цей аргумент зазначається та вказуються мотиви, з яких суд вважає, що надання йому детальної правової оцінки не має значення для правильного вирішення спору з урахуванням вимог щодо належності, допустимості, достовірності і достатності доказів.

Не допускається відхилення або не врахування аргументів, на які учасники справи посилались як на підставу своїх вимог або заперечень, без надання їм детальної правової оцінки, з формальних підстав, на підставі загальних, абстрактних формулювань не по суті наданих учасниками справи аргументів, або без наведення мотивів з посиланням на законодавство, з яких суд вирішив не надавати їм детальної мотивованої оцінки.»;

пункт 6 частини четвертої викласти в новій редакції, а саме:

«6) норми права, на які посилалися сторони, які суд не застосував, та детальні мотиви їх незастосування з посиланням на законодавство, інші джерела права та висновки Верховного Суду;»

перелік частини четвертої доповнити новим пунктом 8) наступного змісту:

«8) посилання на постанови Верховного Суду, в яких викладені висновки щодо застосування норми права, та рішення Європейського суду з прав людини, які мають значення для даної справи, якщо на врахуванні викладених в них висновках наполягає учасник справи.

У випадку, якщо учасник справи аргументує свої вимоги або заперечення з посиланням на висновок щодо застосування норми права, викладений в постанові Верховного Суду, мотивувальна частина рішення обов'язково повинна містити зазначення мотивів, з яких відповідний висновок застосовується або не застосовується судом в даній справі. У випадку, якщо суд вважає висновок в постанові Верховного Суду помилковим, в рішенні наводяться мотиви причин, з яких суд не погоджується з ним та наводяться власні мотиви щодо застосування норми права.

У випадку, якщо учасник справи аргументує свої вимоги або заперечення з посиланням на судову практику Європейського суду з прав людини, мотивувальна частина рішення обов'язково повинна містити зазначення мотивів застосування цієї практики судом, або детальне пояснення причин, з яких така практика Європейського суду з прав людини в даній справі не була застосована.»

доповнити новими частинами десятою та одинадцятою наступного змісту:

«10. Мотивувальна частина рішення не може містити аргументи лише однієї зі сторін спору, якщо інша сторона також надавала свої аргументи.

11. В адміністративних справах про протиправність рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень мотивувальна частина рішення не може містити виключно аргументи суб'єкта владних повноважень.»

6) в статті 317:

абзац другий частини другої викласти в новій редакції, а саме:

«Порушення норм процесуального права може бути підставою для скасування або зміни рішення, якщо це порушення призвело до неправильного вирішення справи або до не повного вирішення спору відповідно до статті 242 цього Кодексу.»;

перелік в частині третій доповнити новим пунктом 8) наступного змісту:
«8) суд не вирішив спір у частині певних позовних вимог відповідно до частини четвертої статті 242 цього Кодексу, і зміст прийнятого судового рішення не відповідає вимогам до мотивувальної або резолютивної частини рішення, встановленим статтею 246 цього Кодексу.»;

7) в статті 322:

в частині першій, пункті 3) норму літери «в» викласти в новій редакції, а саме:

«в) детальних мотивів прийняття або відхилення кожного аргументу, викладеного учасниками справи в апеляційній скарзі та відзиві на апеляційну скаргу;

У випадку, якщо суд вважає певний аргумент таким, що не потребує зазначення детальних мотивів його прийняття або відхилення, в мотивувальній частині цей аргумент зазначається та вказуються мотиви, з яких суд вважає, що зазначення детальних мотивів не має значення для правильного вирішення спору з урахуванням вимог щодо належності, допустимості, достовірності і достатності доказів.

Не допускається відхилення або не врахування аргументів, викладених учасниками справи в апеляційній скарзі та відзиві на апеляційну скаргу, без надання їм детальної правової оцінки, з формальних підстав, на підставі загальних, абстрактних формулювань не по суті наданих учасниками справи аргументів, або без наведення мотивів з посиланням на законодавство, з яких суд вирішив не надавати їм детальної мотивованої оцінки.»;

доповнити новими частинами другою – п'ятою наступного змісту:

«2. У випадку, якщо учасник справи аргументує свої вимоги або заперечення з посиланням на висновок щодо застосування норми права, викладений в постанові Верховного Суду, мотивувальна частина постанови суду апеляційної інстанції обов'язково повинна містити зазначення мотивів, з яких відповідний висновок застосовується або не застосовується апеляційним судом в даній справі. У випадку, якщо суд апеляційної інстанції вважає висновок в постанові Верховного Суду помилковим, в рішенні наводяться мотиви причин, з яких суд не погоджується з ним та наводяться власні мотиви щодо застосування норми права.

У випадку, якщо учасник справи аргументував в суді першої або апеляційної інстанції свої вимоги або заперечення з посиланням на судову практику Європейського суду з прав людини, мотивувальна частина постанови суду апеляційної інстанції обов'язково повинна містити зазначення

мотивів щодо застосування цієї практики судом, або детальне пояснення причин, з яких така практика Європейського суду з прав людини в даній справі не була застосована.

3. У випадку, якщо суд першої інстанції відступив від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду, і дійшов до висновку про необхідність застосування відповідної норму по іншому, мотивувальна частина постанови суду апеляційної інстанції повинна містити оцінку такому висновку суду першої інстанції.

4. Мотивувальна частина постанови суду апеляційної інстанції не може містити аргументи лише однієї зі сторін спору, якщо інша сторона також надавала свої аргументи.

5. В адміністративних справах про протиправність рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень мотивувальна частина постанови суду апеляційної інстанції не може містити виключно аргументи суб'єкта владних повноважень.»

8) в статті 328:

пункт 1) частини четвертої викласти в новій редакції, а саме:

«1) якщо суд апеляційної інстанції в оскаржуваному судовому рішенні застосував норму права без урахування висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду, або якщо суд апеляційної інстанції відступив від такого висновку відповідно до цього Кодексу, крім випадку наявності постанови Верховного Суду про відступлення від такого висновку;»;

доповнити перелік в частині четвертій новим пунктом 5) наступного змісту:

«5) якщо суд апеляційної інстанції прийняв рішення, яким адміністративний спір залишився не вирішеним повністю або у частині певних позовних вимог відповідно до частини четвертої статті 242 цього Кодексу.»;

доповнити літерний перелік в пункті 2) частини п'ятої новою нормою літери «г» наступного змісту:

«г) в результаті розгляду справи судами першої та/або апеляційної інстанції спір залишився не вирішеним повністю або у частині певних позовних вимог відповідно до частини четвертої статті 242 цього Кодексу.»;

9) статтю 330 в частині другій пункті 2) доповнити новим абзацом, який розмістити після абзацу що починається зі слів «У разі подання касаційної скарги на підставі пункту 2 частини четвертої», наступного змісту:

«У разі подання касаційної скарги на підставі пункту 5 частини четвертої статті 328 цього Кодексу в касаційній скарзі зазначаються аргументи учасника

справи, які не були оцінені судом апеляційної інстанції всупереч вимог статті 322 цього Кодексу.»

10) доповнити новою статтею 338¹ наступного змісту:

«Стаття 338¹. Консультативний висновок щодо застосування норми права

1. Будь-яка особа, вправі подати до Верховного Суду консультативний висновок щодо застосування норми права у справі, рішення в якій переглядається судом касаційної інстанції.

2. Консультативний висновок щодо застосування норми права повинен містити:

а) посилання на судові рішення у справі, щодо застосування норм права в якій надається консультативний висновок;

б) зазначення норми права, яка застосована, неправильно застосована або не застосована судом першої або апеляційної інстанції у відповідному рішенні, і щодо застосування якої подається відповідний консультативний висновок;

в) детальне обґрунтування мотивів, з яких автор відповідного консультативного висновку вважає, що норма права була застосована неправильно, або наведене в судовому рішенні обґрунтування щодо її застосування є недостатнім;

г) власне обґрунтування способу застосування норми права, яку автор відповідного консультативного висновку вважає правильним, з посиланням на законодавство, судову практику, наукові джерела тощо;

г) ім'я особи, яка склала відповідний консультативний висновок, її поштова адреса або адреса електронної пошти, підпис дата складання та, за наявності - посада, науковий ступінь та/або вчене звання.

3. Консультативний висновок щодо застосування норми права подається будь-якою особою до суду касаційної інстанції до закінчення касаційного провадження.

4. Консультативний висновок щодо застосування норми права не є доказом, має допоміжний характер і не є обов'язковим для суду.

Суд касаційної інстанції може посилатися в рішенні на консультативний висновок щодо застосування норми права як на джерело відомостей, які в ньому містяться, та має зробити самостійні висновки щодо відповідних питань.

Висновки щодо застосування норми права, на які суд касаційної інстанції посилався в своєму рішенні, долучаються до матеріалів справи.»

11) в частині третій статті 341 цифри «4 – 7» замінити цифрами «4 – 8»;

12) в статті 353 перелік в частині третій доповнити пунктом 8) наступного змісту:

«8) суд апеляційної інстанції не вирішив спір у частині певних позовних вимог відповідно до частини четвертої статті 242 цього Кодексу, і зміст прийнятого судового рішення не відповідає вимогам до мотивувальної або резолютивної частини рішення, встановленим цим Кодексом.»

13) в статті 356:

в частині першій пункті 3) норму літери «а» викласти в новій редакції, а саме:

«а) мотивів прийняття або відхилення кожного аргументу, викладеного в касаційній скарзі та відзиві на касаційну скаргу з наданням їм детальної правової оцінки;

У випадку, якщо суд касаційної інстанції вважає певний аргумент таким, що не потребує надання йому детальної правової оцінки, в мотивувальній частині цей аргумент зазначається та вказуються мотиви, з яких суд касаційної інстанції вважає, що надання йому детальної правової оцінки не має значення для правильного вирішення спору з урахуванням вимог щодо належності, допустимості, достовірності і достатності доказів.

Не допускається відхилення або не врахування аргументів, на які учасники справи посилались як на підставу своїх вимог або заперечень, без надання їм детальної правової оцінки, з формальних підстав, на підставі загальних, абстрактних формулювань не по суті наданих учасниками справи аргументів, або без наведення мотивів з посиланням на законодавство, з яких суд вирішив не надавати їм детальної мотивованої оцінки.»;

в частині другій після слів «у постанові» додати слова «Верховного Суду, в тому числі»;

доповнити новими частинами третьою – п'ятою наступного змісту:

«3. У випадку, якщо особа, яка подала касаційну скаргу, аргументує свої вимоги з посиланням на судову практику Європейського суду з прав людини, мотивувальна частина постанови обов'язково повинна містити зазначення мотивів застосування цієї практики судом касаційної інстанції, або детальне пояснення причин, з яких така практика Європейського суду з прав людини в даній справі не була застосована.

4. Мотивувальна частина постанови суду касаційної інстанції не може містити аргументи лише однієї зі сторін спору, якщо інша сторона також надавала свої аргументи.

5. В адміністративних справах про протиправність рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень мотивувальна частина постанови суду касаційної інстанції не може містити виключно аргументи суб'єкта владних повноважень.»;

2.3. В Цивільному процесуальному кодексі України (Відомості Верховної Ради України, 2004 р., №№40 - 42, ст. 492):

1) статтю 93 викласти в новій редакції, а саме:

«Стаття 93. Письмове опитування учасників справи

1. Учасник справи має право поставити будь-якому іншому учаснику справи письмові запитання по суті спору про обставини, що мають значення для справи.

Такі запитання можуть бути поставлені у заяві по суті або в окремому документі впродовж 15 днів від дати отримання ухвали про відкриття провадження у справі, якщо більш тривалий строк не буде встановлений судом.

Одночасно з поданням до суду письмових запитань учасник справи зобов'язаний надати документи, що підтверджують надіслання їх копій іншим учасникам справи.

2. Письмові запитання можуть бути поставлені іншому учаснику справи після спливу встановленого частиною першою цієї статті строку у разі зміни предмету або підстави позову, зміни та (або) виникнення нових обставин, подання іншим учасником справи нових доказів та (або) наведення ним нових аргументів.

У такому разі письмові запитання можуть бути поставлені учасником справи впродовж 7 днів з дня, коли йому стало відомо або мало стати відомо (у зв'язку з ознайомленням з матеріалами справи, надісланням йому копій відповідних документів тощо) про наявність у справі вказаних обставин, якщо більш тривалий строк не буде встановлений судом.

3. Учасник справи, який є суб'єктом владних повноважень, якому поставлено питання іншим учасником справи, зобов'язаний надати вичерпну письмову відповідь окремо на кожне питання по суті.

4. Письмові відповіді на запитання подаються до суду учасником справи не пізніше ніж через сім днів з дня отримання запитань іншого учасника справи.

Одночасно з поданням до суду письмових відповідей подаються документи, що підтверджують надіслання копії цих відповідей іншим учасникам справи.

5. Якщо поставлене запитання пов'язане з наданням доказів, що підтверджують відповідні обставини, учасник справи разом із письмовими відповідями надає такі докази.

6. Учасник справи, який не є суб'єктом владних повноважень, має право відмовитися від надання відповіді на поставлені запитання:

1) з підстав, визначених статтями 67, 68 цього Кодексу;

2) якщо поставлене запитання не стосується обставин, що мають значення для справи;

3) якщо учасником справи поставлена кількість запитань в загальній кількості більша ніж десять запитань на кожен одну позовну вимогу – в такому разі учасник справи зобов'язаний надати відповіді на питання в загальній кількості, яка не може бути меншою ніж десять запитань на одну позовну вимогу.

Про відмову від надання відповіді на питання із зазначенням мотивів учасник справи зазначає у письмових відповідях.

Суд за клопотанням іншого учасника справи може визнати підстави для відмови суб'єкта владних повноважень від надання відповіді відсутніми та зобов'язати його надати відповідь.

7. За наявності підстав для відмови від відповіді учасник справи повинен повідомити про відмову іншого учасника та суд у строк для надання відповіді на запитання. Суд за клопотанням іншого учасника справи може визнати підстави для відмови відсутніми та зобов'язати учасника справи надати відповідь.»;

2) статтю 228 доповнити новою частиною третьою наступного змісту:

«3. Суд може запропонувати учасникам справи надати письмові пояснення, в яких зазначити чіткий перелік обставин, на які учасники справи посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, і яким суд, на думку сторони, має надати правову оцінку в мотивувальній частині рішення відповідно до цього Кодексу.

Такі письмові пояснення не можуть змінювати предмет або підстави позову.»;

3) частину першу статті 241 викласти в новій редакції, а саме:

«1. Після з'ясування всіх обставин у справі та перевірки їх доказами головуючий у судовому засіданні надає сторонам та іншим учасникам справи можливість дати додаткові пояснення.

На підставі відповідного клопотання учасника справи суд може надати такому учаснику час для підготовки письмових додаткових пояснень або власного проекту тексту рішення (його описової, мотивувальної та/або резолютивної частини), яким, на думку такого учасника, має завершитись розгляд заявлених позовних вимог.

Право надати письмові пояснення або проект тексту рішення впродовж встановленого судом строку мають всі учасники справи.

Зміст проекту рішення готується учасником справи з урахуванням вимог до змісту рішення, встановлених цим Кодексом.

Проект рішення, підготовлений учасником справи, не є доказом, має допоміжний (консультативний) характер і не є обов'язковим для суду.»;

4) В статті 263:

частину першу викласти в новій редакції, а саме:

«1. Судове рішення повинно ґрунтуватися на засадах верховенства права, бути законним, обґрунтованим, і відповідати завданню цивільного судочинства, визначеному цим Кодексом.»

частину третю викласти в новій редакції, а саме:

«3. Обґрунтованим є рішення, ухвалене судом на підставі повно і всебічно з'ясованих обставин в справі, підтверджених тими доказами, які були досліджені в судовому засіданні, з наданням оцінки всім аргументам учасників справи.»

частину четверту доповнити новим другим абзацом наступного змісту:

«Враховуючи висновки щодо застосування норм права, викладені в постановках Верховного Суду, суд застосовує норму права у визначений в такій постанові спосіб, або мотивовано відступає від способу застосування норми права з наведенням в судовому рішенні детальних мотивів причин, чому суд вважає відповідний висновок помилковим або таким, що не може застосовуватись в даній справі.»

частину п'яту викласти в новій редакції, а саме:

«5. Рішення суду повинно містити належним чином викладену мотивувальну частину відповідно до вимог цього Кодексу, зміст якої має засвідчити, що учасникам справи надана можливість надати суду свої докази і довести перед судом їх переконливість, а суд цим доказам надав належну правову оцінку.

Рішення суду може не містити детальної правової оцінки щодо кожного аргументу учасника справи. Відповідно до судової практики Європейського суду з прав людини, перелік аргументів учасників справи, яким суд не надає детальної оцінки в судовому рішенні, зазначається в його мотивувальній частині із наведенням правового обґрунтування причин, з яких суд вирішив не надавати їм детальну правову оцінку.

Рішення суду, мотивувальна або резолютивна частина якого не відповідає вимогам, встановленим цим Кодексом, є незаконним, необґрунтованим і підлягає скасуванню повністю або зміні в частині вирішення відповідних вимог.

У випадку, якщо мотивувальна частина рішення не містить детальної правової оцінки хоча б одного з аргументів учасників справи, який стосується предмету спору, і при цьому в рішенні відсутнє правове обґрунтування причин, з яких суд відмовився розглядати даний аргумент і надавати йому правову оцінку, спір у частині відповідних вимог вважається не вирішеним.»

5) частину четверту статті 265 викласти в новій редакції, а саме:

«4. У мотивувальній частині рішення зазначаються:

1) фактичні обставини, встановлені судом, та зміст спірних правовідносин, з посиланням на докази, на підставі яких встановлені відповідні обставини;

2) докази, відхилені судом, та мотиви їх відхилення відповідно до правил, встановлених статтею 89 цього Кодексу;

3) детально мотивована оцінка кожного аргументу, наведеного учасниками справи, щодо наявності чи відсутності підстав для задоволення позову, якщо такий аргумент був відхилений судом;

У випадку, якщо суд з передбачених цією статтею підстав вважає певний аргумент таким, що не потребує надання йому детальної правової оцінки, в мотивувальній частині цей аргумент зазначається та вказуються мотиви, з яких суд вважає, що надання йому детальної правової оцінки не має значення для правильного вирішення спору з урахуванням вимог щодо належності, допустимості, достовірності і вірогідності доказів. В такому випадку відповідному аргументу не надається детальна правова оцінка.

Підставами для не надання детальної правової оцінки відповідному аргументу учасника справи можуть бути мотивовані висновки суду, що аргумент очевидно не відноситься до предмета спору, є явно необґрунтованим або неприйнятним з огляду на законодавство чи усталену судову практику.

Не допускається відхилення або не врахування аргументів, на які учасники справи посилались як на підставу своїх вимог або заперечень, без надання їм детальної правової оцінки, з формальних підстав, на підставі загальних, абстрактних формулювань не по суті наданих учасниками справи аргументів, або без наведення мотивів з посиланням на законодавство, з яких суд вирішив не надавати їм детальної мотивованої оцінки.

4) чи були і ким порушені, не визнані або оспорені права чи інтереси, за захистом яких мало місце звернення до суду, та мотиви такого висновку;

5) норми права, які застосував суд, та мотиви їх застосування;

6) норми права, на які посилалися сторони, які суд не застосував, та детальні мотиви їх незастосування з посиланням на законодавство, інші джерела права та висновки Верховного Суду;

7) посилання на постанови Верховного Суду, в яких викладені висновки щодо застосування норми права, та рішення Європейського суду з прав людини, які мають значення для даної справи, якщо на врахуванні викладених в них висновках наполягає учасник справи.

У випадку, якщо учасник справи аргументує свої вимоги або заперечення з посиланням на висновок щодо застосування норми права, викладений в постанові Верховного Суду, мотивувальна частина рішення обов'язково повинна містити зазначення мотивів, з яких відповідний висновок застосовується або не застосовується судом в даній справі. У випадку, якщо суд вважає висновок в постанові Верховного Суду помилковим, в рішенні наводяться мотиви причин, з яких суд не погоджується з ним та наводяться власні мотиви щодо застосування норми права з урахуванням вимог цього Кодексу.

У випадку, якщо учасник справи аргументує свої вимоги або заперечення з посиланням на судову практику Європейського суду з прав людини, мотивувальна частина рішення обов'язково повинна містити зазначення мотивів застосування цієї практики судом, або детальне пояснення

причин, з яких така практика Європейського суду з прав людини в даній справі не була застосована.»;

6) статтю 265 доповнити новою частиною тринадцятою наступного змісту:

«13. Мотивувальна частина рішення не може містити аргументи лише однієї зі сторін спору, якщо інша сторона також надавала свої аргументи.»

7) в статті 376:

другий абзац частини другої викласти в новій редакції, а саме:

«Порушення норм процесуального права може бути підставою для скасування або зміни рішення, якщо це порушення призвело до неправильного вирішення справи або до не повного вирішення спору відповідно до статті 263 цього Кодексу.»;

доповнити перелік в частині третій новим пунктом 8) наступного змісту:

«8) суд не вирішив спір у частині певних позовних вимог відповідно до статті 263 цього Кодексу, і зміст прийнятого судового рішення не відповідає вимогам до мотивувальної або резолютивної частини рішення, встановленим статтею 265 цього Кодексу.»;

8) в статті 382:

в частині першій, пункті 3) норму літери «в» викласти в новій редакції, а саме:

«в) детальних мотивів прийняття або відхилення кожного аргументу, викладеного учасниками справи в апеляційній скарзі та відзиві на апеляційну скаргу;

У випадку, якщо суд вважає певний аргумент таким, що не потребує зазначення детальних мотивів його прийняття або відхилення, в мотивувальній частині цей аргумент зазначається та вказуються мотиви, з яких суд вважає, що зазначення детальних мотивів не має значення для правильного вирішення спору з урахуванням вимог щодо належності, допустимості, достовірності і достатності доказів.

Не допускається відхилення або не врахування аргументів, викладених учасниками справи в апеляційній скарзі та відзиві на апеляційну скаргу, без надання їм детальної правової оцінки, з формальних підстав, на підставі загальних, абстрактних формулювань не по суті наданих учасниками справи аргументів, або без наведення мотивів з посиланням на законодавство, з яких суд вирішив не надавати їм детальної мотивованої оцінки.»;

частину другу викласти в новій редакції та доповнити додатковими частинами третьою – п'ятою наступного змісту:

«2. У випадку, якщо учасник справи аргументує свої вимоги або заперечення з посиланням на висновок щодо застосування норми права,

викладений в постанові Верховного Суду, мотивувальна частина постанови суду апеляційної інстанції обов'язково повинна містити зазначення мотивів, з яких відповідний висновок застосовується або не застосовується апеляційним судом в даній справі. У випадку, якщо суд апеляційної інстанції вважає висновок в постанові Верховного Суду помилковим, в рішенні наводяться мотиви причин, з яких суд не погоджується з ним та наводяться власні мотиви щодо застосування норми права.

У випадку, якщо учасник справи аргументував в суді першої або апеляційної інстанції свої вимоги або заперечення з посиланням на судову практику Європейського суду з прав людини, мотивувальна частина постанови суду апеляційної інстанції обов'язково повинна містити зазначення мотивів щодо застосування цієї практики судом, або детальне пояснення причин, з яких така практика Європейського суду з прав людини в даній справі не була застосована.

3. У випадку, якщо суд першої інстанції відступив від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду, і дійшов до висновку про необхідність застосування відповідної норми по іншому, мотивувальна частина постанови суду апеляційної інстанції повинна містити оцінку такому висновку суду першої інстанції.

4. Мотивувальна частина постанови суду апеляційної інстанції не може містити аргументи лише однієї зі сторін спору, якщо інша сторона також надавала свої аргументи.

5. Постанову суду апеляційної інстанції може бути оскаржено у касаційному порядку у випадках, передбачених цим Кодексом.»;

9) В статті 389 :

пункт 1) частини другої викласти в новій редакції, а саме:

«1) якщо суд апеляційної інстанції в оскаржуваному судовому рішенні застосував норму права без урахування висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду, або якщо суд апеляційної інстанції відступив від такого висновку відповідно до цього Кодексу, крім випадку наявності постанови Верховного Суду про відступлення від такого висновку;»

перелік частини другої доповнити новим пунктом 5) наступного змісту:

«5) якщо суд апеляційної інстанції прийняв рішення, яким спір залишився не вирішеним повністю або у частині певних позовних вимог відповідно до статті 263 цього Кодексу.»

доповнити літерний перелік в пункті 2) частини третьої новою нормою літери «г» наступного змісту:

«г) в результаті розгляду справи судами першої та/або апеляційної інстанції спір залишився не вирішеним повністю або у частині певних позовних вимог відповідно до статті 263 цього Кодексу.»;

10) в статті 392 пункт 5) частини другої доповнити новим четвертим абзацом наступного змісту:

«У разі подання касаційної скарги на підставі пункту 5 частини другої статті 389 цього Кодексу в касаційній скарзі зазначаються аргументи учасника справи, які не були оцінені судом апеляційної інстанції всупереч вимог статті 282 цього Кодексу.»;

11) доповнити новою статтею 394¹ наступного змісту:

«Стаття 394¹. Консультативний висновок щодо застосування норми права

1. Будь-яка особа, вправі подати до Верховного Суду консультативний висновок щодо застосування норми права у справі, рішення в якій переглядається судом касаційної інстанції.

2. Консультативний висновок щодо застосування норми права повинен містити:

а) посилання на судові рішення у справі, щодо застосування норм права в якій надається консультативний висновок;

б) зазначення норми права, яка застосована, неправильно застосована або не застосована судом першої або апеляційної інстанції у відповідному рішенні, і щодо застосування якої подається відповідний консультативний висновок;

в) детальне обґрунтування мотивів, з яких автор відповідного консультативного висновку вважає, що норма права була застосована неправильно, або наведене в судовому рішенні обґрунтування щодо її застосування є недостатнім;

г) власне обґрунтування способу застосування норми права, яку автор відповідного консультативного висновку вважає правильним, з посиланням на законодавство, судову практику, наукові джерела тощо;

г) ім'я особи, яка склала відповідний консультативний висновок, її поштова адреса або адреса електронної пошти, підпис дата складання та, за наявності, посада, науковий ступінь та/або вчене звання.

3. Консультативний висновок щодо застосування норми права подається будь-якою особою до суду касаційної інстанції до закінчення касаційного провадження.

4. Консультативний висновок щодо застосування норми права не є доказом, має допоміжний характер і не є обов'язковим для суду.

Суд касаційної інстанції може посилатися в рішенні на консультативний висновок щодо застосування норми права як на джерело відомостей, які в ньому містяться, та має зробити самостійні висновки щодо відповідних питань.

Висновки щодо застосування норми права, на які суд касаційної інстанції посилався в своєму рішенні, долучаються до матеріалів справи.»;

12) в частині третій статті 400 цифри «4, 8» замінити цифрами «4, 8, 9»;

13) в статті 411 перелік в частині першій доповнити новим пунктом 9) наступного змісту:

«9) суд апеляційної інстанції не вирішив спір у частині певних позовних вимог відповідно до статті 263 цього Кодексу, і зміст прийнятого судового рішення не відповідає вимогам до мотивувальної або резолютивної частини рішення, встановленим цим Кодексом.»;

14) в статті 416:

назву статті викласти в новій редакції, а саме:

«Стаття 416. Зміст постанови суду касаційної інстанції»;

в частині першій, пункті 3) норму літери «а» викласти в новій редакції, а саме:

«а) мотивів прийняття або відхилення кожного аргументу, викладеного в касаційній скарзі та відзиві на касаційну скаргу з наданням їм детальної правової оцінки;

У випадку, якщо суд касаційної інстанції вважає певний аргумент таким, що не потребує надання йому детальної правової оцінки, в мотивувальній частині цей аргумент зазначається та вказуються мотиви, з яких суд касаційної інстанції вважає, що надання йому детальної правової оцінки не має значення для правильного вирішення спору з урахуванням вимог щодо належності, допустимості, достовірності і достатності доказів.

Не допускається відхилення або не врахування аргументів, на які учасники справи посилались як на підставу своїх вимог або заперечень, без надання їм детальної правової оцінки, з формальних підстав, на підставі загальних, абстрактних формулювань не по суті наданих учасниками справи аргументів, або без наведення мотивів з посиланням на законодавство, з яких суд вирішив не надавати їм детальної мотивованої оцінки.»;

в частині другій після слів «у постанові» додати слова «Верховного Суду, в тому числі»;

доповнити новими частинами третьою, четвертою наступного змісту:

«3. У випадку, якщо особа, яка подала касаційну скаргу, аргументує свої вимоги з посиланням на судову практику Європейського суду з прав людини, мотивувальна частина постанови обов'язково повинна містити зазначення мотивів застосування цієї практики судом касаційної інстанції, або детальне пояснення причин, з яких така практика Європейського суду з прав людини в даній справі не була застосована.

4. Мотивувальна частина постанови суду касаційної інстанції не може містити аргументи лише однієї зі сторін спору, якщо інша сторона також надавала свої аргументи.»;

2.4. В Законі України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» (Відомості Верховної Ради України, 2006 р., №30, ст. 260; 2011 р., №39, ст. 391):

1) Статтю 17 викласти в новій редакції, а саме:

«Стаття 17. Застосування Конвенції та практики Суду

1. Суди, слідчі судді, прокурори, керівники органів досудового розслідування, слідчі, а також інші органи державної влади, органи місцевого самоврядування, їх посадові особи, інші суб'єкти владних повноважень застосовують при розгляді справ та (або) здійсненні повноважень Конвенцію та практику Суду як джерело права.

2. Практика Суду застосовується незалежно від того, чи була Україна у відповідній справі заявником, відповідачем або третьою стороною, і незалежно від того, чи було у відповідному рішенні Суду визнано наявність або відсутність порушення Конвенції.

3. Застосування практики Суду полягає у застосуванні безпосередньо норми Конвенції, дотримання якої було предметом оцінки Судом у відповідній справі, та висновку щодо застосування цієї норми, висловленої у конкретній практиці Суду, з посиланням на назву відповідного рішення Суду та порядковий номер пункту рішення, в якому міститься цей висновок.»

3. Законодавчі та інші нормативно-правові акти, прийняті до дня набрання чинності цим Законом, застосовуються в частині, що не суперечить цьому Закону.

4. Судові провадження, розпочаті до набрання чинності цим Законом, у яких на день набрання чинності цим Законом не ухвалено остаточне рішення, вирішуються, розглядаються або переглядаються з урахуванням вимог, встановлених цим Законом.

**Голова
Верховної Ради України**

Д.О. Разумков

СЕДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: ГЕТМАНЦЕВ ДАНИЛО ОЛЕКСАНДРОВИЧ
Сертифікат: 2B6C7DF9A3891DA1040000006743D0087F6A301
Дійсний до: 17.07.2021 23:59:59

Апарат Верховної Ради України
№ 20д9/1-2021/16310 від 22.01.2021

336841

6